

ESPURNES
BARROQUES

MÚSICA I
EXPERIÈNCIES
AL TERRITORI
BARROC

Tres lliçons de tenebres
de F. Couperin

I. MAS, M. BRUGUERA, L. FERNÁNDEZ i J. DE LA RUBIA

© May Zircus

Dissabte 4 de juny del 2022, 20.30h.

Església del Roser (Poble Vell)

SÚRIA

Valora'ns!

LA TEVA OPINIÓ ENS AJUDA A MILLORAR

Escaneja aquest codi QR
i valora els concerts
d'Espurnes Barroques!

Consulta la resta de programació
d'Espurnes Barroques a:

ESPURNESBARROQUES.CAT

FRANÇOIS COUPERIN (1668-1733)

Tres Lliçons de tenebres a una i a dues veus per al Dimecres Sant

I. Primera lliçó

Aleph. *Quomodo sedet...*

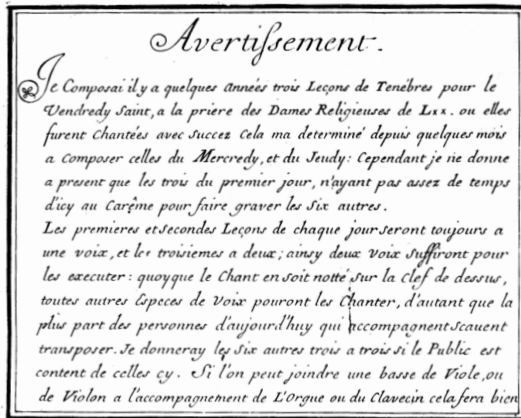
II. Segona lliçó

Vau. *Et egressus est...*

III. Tercera lliçó

Jod. *Manum suam...*

Diu Couperin sobre les seves Leçons, sis de les quals perdudes:

«Fa uns quants anys vaig compondre tres lliçons de tenebres per al Divendres Sant, a petició de les religioses dames de Lxx., on es cantaren amb gran èxit. Això va fer que al cap d'uns mesos compongués les del Dimecres i del Dijous. Tanmateix, aquí us envio només les tres del primer dia, en no tenir temps de d'ara fins a Quaresma per fer imprimir les altres sis. Les primeres i segones lliçons de cada dia seran sempre a una veu, i les terceres a dues. N'hi haurà prou amb dues veus per executar-les, doncs: malgrat que el cant estigui anotat en clau de soprano, les poden cantar tots els altres tipus de veus, atès que la majoria de les persones que avui acompanyen saben transportar. Us donaré les altres sis de tres en tres si el públic d'aquí en queda content. Aniria bé que a l'acompanyament de l'orgue o del clavecí s'hi pogués afegir un baix de viola o de violó.»

NOTES AL PROGRAMA

Una música que és silenci fet carn

El silenci esdevé un material palpable i dens, molt dens, la nit de Dimecres Sant. Reunit el sanedrí amb Judes Iscariot, han pactat una recompensa de trenta monedes de plata a canvi de lliurar-los Jesús de Natzaret. Les profecies estan a punt de complir-se, i és per això que el món sembla haver-se aturat: “Quomodo sedet sola civitas plena populo!”, s’exclama Jeremies en el primer vers de les colpidores lamentacions que escoltarem aquesta nit. Com jeu de solitària la ciutat que era plena de gent! El compte enrere ha començat, i és qüestió d’hores que Jesucrist sigui capturat i comenci el procés de la seva passió i mort. Però també la resurrecció, i d’aquí que l’Ofici de Tenebres se celebrés cada vegada amb menys llum a mesura que avançava la litúrgia, però sempre deixant encesa la darrera espelma: llum que s’apaga però retorna.

Les *Tres lliçons de tenebres* de François Couperin son una de les col·leccions més sublimes per a aquests oficis, possiblement només superades per les de Tomás Luis de Victoria que vàrem poder escoltar a l’Espurnes Barroques fa tot just un parell de setmanes. El compositor pertanyia a una nissaga de músics destacats. De tots ells, l’autor d’aquestes *Lliçons* n’és el més eminent, de manera que ens hi acostumem a referir com a Couperin *Le Grand*, per distingir-lo de la resta de parents amb el mateix nom, tots ells amb enormes talents però no tan grans com el seu.

En l’arbre genealògic, per cert, crida l’atenció la presència d’algunes dones, cosa infreqüent en les nissagues de l’època. Els Bach, per exemple, no en situen cap ni una entre les creadores de la família, cosa que no vol dir que no n’hi hagués alguna que no es dedicés a la música. Simplement, no eren tingudes en compte. Marguerite-Louise Couperin, neboda de *Le Grand*, va ser cantant i clavicembalista. Per la seva banda, de Marguerite-Antoinette, filla de *Le Grand*, es diu que va heretar del seu pare tant el talent al teclat com la fràgil salut. Convé recordar que totes dues eren tot just una mica més joves que la immensa compositora Elizabeth Jacquet de la Guerre, cosa que ens ve a demostrar que en aquella França el paper de la dona havia fet algun avenç tímid que els historiadors van obviar fins molt de temps després.

Al final del segle XVII, es va consolidar entre els compositors francesos el costum d’escriure música sobre les *Lamentacions* de Jeremies per ser interpretada durant la Setmana Santa. Lambert, Delalande, Charpentier...: tots ells ens han deixat excel·lents obres sobre aquests textos. Però és Couperin qui assoleix el més alt grau d’espiritualitat i de bellesa musical.

Couperin va treballar com a organista i compositor a la cort de Lluís XIV a partir de l'any 1693. Aquestes *Tres lliçons de tenebres* les va escriure als volts de 1713. Com la resta de compositors, el projecte era fer-ne en total nou: tres per a cadascun dels dies del Triduum Sacre. És possible que arribés a completar-les, però malauradament només han arribat als nostres dies les primeres, que corresponen a Dijous Sant però que s'interpretaven la vigília, dimecres.

La partitura està plena de detalls deliciosos. Les dues primeres lliçons són per a veus soles. La tercera és un duet. En tot moment, Couperin juga sàviament amb la dissonància per expressar el dolor i el lament. Incorpora, a més, uns bellíssims melismes per il·lustrar les lletres de l'alfabet hebreu que encapçalen cada verset del text: Aleph, Beth, Ghimel, Zain... El virtuosisme que exigeix en l'acompanyament i en les veus solistes s'explica, d'una banda, pel fet que la publicació de la col·lecció correspon al moment en què Couperin enllestí també els primers volums de les seves *Peces per a clavicèmbal*, tota una fita del moment.

Per altra banda, com que per Quaresma i Setmana Santa els teatres (inclosos els d'òpera) tancaven, alguns centres religiosos contractaven els cantants que es quedaven momentàniament sense feina. D'aquesta manera, els músics podien mantenir una certa activitat (i ingressos) i els oficis es dotaven d'una qualitat musical superior. Sabem, per exemple, que les lliçons de Divendres Sant de Couperin (avui, perdudes) les van arribar a interpretar veus notables de l'època a l'abadia de Longchamp, als afores de París. Avui, lluny de les grans ciutats, tenim una ocasió excepcional per gaudir d'unes obres que, segons l'expert en música del Barroc francès Edward Higginbottom, són una "exquisidament civilitzada expressió de la pena i l'amarg patiment del profeta Jeremies".

Pep Gorgori

*Crític musical del diari ABC a Catalunya i
director del programa L'Hora Clàssica de RNE4*

TEXTOS

Primera lliçó

ALEPH

Quomodo sedet sola civitas
plena populo! Facta est
quasi vidua
domina gentium;
princeps provinciarum
facta est sub tributo.

ÀLEF

Ah! Com ha quedat, de deserta,
la ciutat tan ben poblada!
La més famosa entre els pobles,
avui és una viuda.
La reina de les ciutats,
ara és esclava.

BETH

Plorans ploravit in nocte,
et lacrimae ejus in maxillis ejus:
non est qui consoletur eam,
et omnibus caris ejus;
omnes amici ejus spreverunt eam,
et facti sunt ei inimici.

BET

Bé prou que plora de nit,
li llisca el plor per les galtes.
Cap dels qui l'estimaven
no ve pas a consolar-la.
L'han traïda els aliats;
ara li són enemics.

GHIMEL

Migravit Judas propter afflictionem,
et multitudinem servitutis;
habitavit inter gentes,
nec invenit requiem:
omnes persecutores ejus
apprehenderunt eam inter angustias.

GUÍMEL

Sotmès i esclau és Judà,
en pes ha estat deportat.
Viu en país estranger
i no sap on reposar.
Tots els qui el perseguïen
l'han capturat i afligit.

DALETH

Viae Sion lugent,
eo quod non sint qui veniant ad solemnitatem:
omnes portae ejus destructae,
sacerdotes ejus gementes;
virgines ejus squalidae,
et ipsa oppressa amaritudine.

DÀLET

Els camins de Sió estan de dol,
ja no va ningú a les festes;
les places estan desolades;
els sacerdots, tots gemeguen;
les noies joves sospiren.
Tot és amarg per a Sió.

HE

Facti sunt hostes ejus in capite;
inimici ejus locupletati sunt:
quia Dominus locutus est super eam
propter multitudinem iniquitatum ejus.
Parvuli ejus ducti sunt
in captivitatem ante faciem tribulantis.

HE

Els seus opressors dominen,
s'hi fan fermes els enemics,
perquè el Senyor l'ha afligida
per tanta infidelitat.
Els seus fills, fets captius,
se'n van davant l'opressor.

Segona lliçó

VAU

Et egressus est a filia Sion
omnis decor ejus;
facti sunt principes ejus velut arietes
non invenientes pascua,
et abierunt absque fortitudine
ante faciem subsequenteris.

ZAIN

Recordata est Jerusalem
dierum afflictionis suae, et praevaricationis,
omnium desiderabilium suorum,
quae habuerat a diebus antiquis,
cum caderet populus ejus in manu hostili,
et non esset auxiliator:
viderunt eam hostes,
et deriserunt sabbata ejus.

HETH

Peccatum peccavit Jerusalem,
propterea instabilis facta est;
omnes qui glorificabant eam spreverunt illam,
quia viderunt ignominiam ejus:
ipsa autem gemens
conversa est retrorsum.

TETH

Sordes ejus in pedibus ejus,
nec recordata est finis sui;
deposita est vehementer,
non habens consolatorem.
Vide, Domine, afflictionem meam,
quoniam erectus est inimicus.

VAU

Sió, la ciutat magnífica,
va perdent el seu esclat.
Els governants, com uns cérvols
que no troben cap pastura,
corren desfets i esgotats,
ençalçats pels caçadors.

ZAIN

Aquests dies de misèria i d'abandó,
Jerusalem recorda les riqueses
que tenia des de sempre.
Es recorda del seu poble
capturat per l'enemic,
sense ajuda de ningú.
Quan l'han vista derrotada,
els botxins se n'han burlat.

HETH

Ha pecat tant Jerusalem
que fa fàstic de mirar.
Aquells qui l'enaltien, la menyspreen
avui que l'han vista nua.
Ella gemega, però,
i es gira d'esquena.

TETH

Li taca tot el vestit
la sang immunda de les regles;
no esperava aquesta fi,
però de sobte ha caigut
i ningú no la consola.
«Mira, Senyor, la meva misèria;
l'enemic ara em domina.»

Tercera lliçó

JOD

Manum suam misit hostis
ad omnia desiderabilia ejus,
quia vidit gentes ingressas
sanctuarium suum,
de quibus praeceperas
ne intrarent in ecclesiam tuam.

CAPH

Omnis populus ejus gemens,
et quaerens panem;
dederunt pretiosa quaeque pro cibo
ad refocillandam animam.
Vide, Domine, et considera
quoniam facta sum vilis!

LAMED

O vos omnes qui transitis per viam,
attendite, et videte
si est dolor sicut dolor meus!
Quoniam vindemiavit me,
ut locutus est Dominus,
in die irae furoris sui.

MEM

De excelso misit ignem
in ossibus meis, et erudit me:
expandit rete pedibus meis,
convertit me retrorsum;
posuit me desolatam,
tota die moerore confectam.

NUN

Vigilavit jugum iniquitatum mearum;
in manu ejus convolutae sunt,
et impositae collo meo.
Infirmata est virtus mea:
dedit me Dominus in manu de qua
non potero surgere.

IOD

Els opressors s'han emparat
d'allò que ella més estimava;
ara veu com els estrangers
entren dins el santuari:
aquells, Senyor, que no admeties
entre els teus en l'assemblea.

CAF

Tot el seu poble gemega,
mentre pidola aliment.
Per poder menjar, bescanvia béns preciosos,
i així recobra les forces.
«Senyor, fixa't en mi,
que he quedat humiliada.»

LAMED

Als qui passeu pel camí,
a tots us és ben igual!
Mireu-ho bé i veureu
si hi ha un dolor com aquest:
el dolor amb què ell em turmenta,
amb què el Senyor m'afligeix
ara que s'indigna.

MEM

Del cel ha enviat un foc
que ha consumit els meus ossos;
m'ha posat un parany en ple camí,
de sobte m'ha fet caure.
M'ha deixat abandonada,
malalta tot el dia.

NUN

Em carrega les infidelitats com un jou:
amb la seva mà les nua
i me les carrega al coll;
m'èsgota les forces.
El Senyor em lliura a les mans de gent
a qui no puc plantar cara.

Irene Mas, soprano

Mercè Bruguera, mezzosoprano

Lixsania Fernández, viola da gamba

Juan de la Rubia, orgue i direcció

Irene Mas

Nascuda a Palma, comença la seva formació musical i escènica al Teatre Principal d'aquesta ciutat i posteriorment obté el Grau Superior de Violí amb A. León Ara i J.M. Álvarez (Conservatori Superior de les Illes Balears) i el Grau Superior de Cant amb Dolors Aldea (Conservatori Superior del Liceu).

Ha rebut el Primer Premi i un Premi Especial al Concurs Internacional de Música de les Corts, el Tercer premi al Concurs de Cant Josep Palet de Martorell, el Tercer Premi al concurs Germans Pla Ciutat de Balaguer, el Premi Mirna Lacambra per interpretar Susanna a *Le nozze di Figaro* a l'Escola d'Òpera de Sabadell, el Segon Premi al XX Concurs d'Interpretació de l'Arjau, així com la Beca Joves Promeses de la Fundació Ferrer Salat o la Beca d'Alta Especialització de la Fundació AIE de Madrid. Ha estat seleccionada per l'Acadèmia de Formació Professional de Jordi Savall així com pel programa Life New Artists del Festival Life Victoria i l'Acadèmia de la Schubertiada de Vilabertran. Ha debutat amb un recital en solitari al Palau de la Música Catalana dins el concurs El Primer Palau, on ha rebut el Segon Premi ex-aequo i el premi Juventudes Musicales de España, així com el Premi Extraordinari Fundació Ferrer-Salat del Concurs Francesc Viñas del Gran Teatre del Liceu.

Ha realitzat multitud de rols operístics, en obres de Mozart, Rossini, Fauré, Saint-Saëns, Händel, Bach... Ha actuat arreu d'Europa amb conjunts com La Capella Reial de Catalunya dirigida per Jordi Savall, i per diverses ciutats de l'Índia i Mèxic amb La Grande Chapelle, dirigida per Albert Recasens. Els propers mesos, té diversos compromisos operístics en múltiples teatres estatals, és Artista Resident del Barcelona Life Festival l'edició '22, i debutarà també a l'Oxford Lieder Festival.

Mercè Bruguera

Nascuda a Barcelona l'any 1995, inicia els estudis de cant a l'ESMUC amb Mireia Pintó i Viviana Salisi i els finalitza a la Royal Academy of Music de Londres on també realitza els estudis de màster amb Catherine Wyn-Rogers i Joseph Middleton.

Durant els seus estudis londinencs ha estat guardonada amb l'Elena Gerhard Lieder Prize (2018) i amb el segon premi al Marjorie Thomas Art of Song Prize (2018). Això l'ha portat a treballar amb mestres com James Baillieu, Malcolm Martineau i a realitzar concerts arreu de Londres dins la sèrie "Academy Voices: Transcending Borders". Guanyadora del 3r premi Concurs Palet (2021), ha obtingut recitals que oferirà al llarg de l'any 2022.

En l'àmbit de l'oratori ha debutat en sales d'arreu d'Europa (Teatre Ristori, Verona; St George's Hanover Square i St John's Smith Square, Londres; Carré Theatre d'Amsterdam, etc.). El 2019-20 fou becada per l'Oxford Bach Soloists i aquest 2022 col·labora amb la Netherlands Bach Society en un projecte escenificat de nova creació. El seu debut operístic al Teatre Tarragona amb el rol d'Orfeo de l'*Orfeo ed Euridice* de Gluck la va portar a interpretar de nou aquest rol al Cercle del Liceu i al Teatre Plaza de Castelldefels. També ha debutat al Teatre Nacional de Catalunya amb *Titaina* d'Enric Morera i al Susie Sainsbury Theatre de Londres amb Cornelia (*Giulio Cesare*) i Orlofsky (*Die Fledermaus*). Properament debutarà amb el rol de Sorceress (*Dido & Aeneas*) al Cockpick Theatre de Londres.

Lixsania Fernández

Nascuda a Cuba, obté el títol de Viola a l'Escola Nacional d'Art de la Habana amb les més altes qualificacions. Després d'iniciar-se en la viola da gamba al Conservatori de Música Juan Crisóstomo Arriaga de Bilbao amb Itziar Atutxa, rebé classes de J. Savall, S. Kuijken, L. Ghielmi, o M. Muller, i obtingué Matrícula d'Honor al Conservatori Superior de Música Manuel Castillo de Sevilla sota la tutela de Ventura Rico i Alejandro Casal.

Fundadora de l'Ensemble «Recondita Armonia», participa en festivals de països de tot el món sota la direcció de noms com Shalev Ad-El, Rinaldo Alessandrini, Rio Terakado, Paul Dyer, Walter Reiter o Claudio Abbat. Col·labora amb ensembles com La Chimera (Eduardo Egüez), L'Arpeggiata (Christina Pluhar), Le Concert des Nations (Jordi Savall), Capella Mediterrània (Leonardo Garcia Alarcón), Ars Longa (Teresa Paz), etc. i ha estat convidada com a solista en orquestres com la Nacional d'Espanya, Orquesta Sinfónica de Bilbao, Orquesta Barroca de Sevilla, Orchestre de Chambre de Toulouse o Australian Brandenburg Orchestra.

Juan de la Rubia

Organista titular de la Basílica de la Sagrada Família, és natural de la Vall d'Uixó (Castelló), on inicià els estudis de la mà del seu pare i Ricardo Pitarch. La seva formació, esdevinguda en diverses capitals europees, comptà amb el mestratge d'Ó. Candendo, W. Seifen, M. Bouvard i M. Torrent, a més d'O. Latry i T. Koopman. Durant els seus inicis rebé fins a cinc Premis Extraordinaris.

La seva activitat incessant com a solista, director, acompanyant i continuïsta l'ha portat a trepitjar els principals escenaris d'una trentena de països arreu del món entre els quals destaquen l'Auditorio Nacional de Música de Madrid, Konzerthaus de Berlín, Gewandhaus de Leipzig, Elbphilharmonie d'Hamburg, les catedrals de Colònia, Westminster, Bogotá, Ciutat de Mèxic i Tunísia, St. Sulpice de París, o el teatre Mariinsky i la Philharmonia de Sant Petersburg, entre d'altres.

De la Rubia ha actuat com a solista amb orquestres com la Freiburger Barockorchester, Kammerorchester Carl Philipp Emmanuel Bach, Orquesta Nacional de España, Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya, Orquesta Barroca de Tenerife, Orquesta de la Comunidad de Madrid, Orquestra de la Comunitat Valenciana, Orquestra Ciudad de Granada, o l'Orquestra de Cuerdas de Bogotá, treballant amb directors com Andrew Grams, François-Xavier Roth, Carlos Mena, Simon Halsey, Salvador Mas, Kazushi Ono, Víctor Pablo Pérez o Simon Rattle.

TAST

Oli Migjorn

<https://olimigjorn.com>

Oller del Mas

<https://ollerdelmas.com>

Amb el suport de:

Amb la col·laboració de:

Ajuntament de Manresa

Ajuntament de Solsona

Ajuntament de La Coma i La Pedra

Ajuntament de Pinell del Solsonès

Ajuntament de Sant Mateu de Bages

Ajuntament de Sant Martí Segúries

Ajuntament de Fonollosa

Ajuntament de Cardona

Ajuntament de Rier

Ajuntament de Sant Llorenç de Morunys

Ajuntament de Súria

Ajuntament de Guissonà

Ajuntament de Sant Guim de Freixenet

Ajuntament de Pujalt

Ajuntament d'Igualada

Ajuntament de Tora

Ajuntament d'Estarès

Ajuntament de Cervera

Ajuntament de Pinós

CONSELL COMARCAL DE LA SEGARRA

CONSELL COMARCAL DE TARRAGONA DEL SOLSONÈS

SOLSONÈS

ara lleida

grup alba

amical

AMPANS

ampar

Manresa 2022 Transforma

Fundació Turisme i Fiores de Manresa

M!

GOBIERNO DE ESPAÑA

MINISTERIO DE CULTURA Y TURISMO

inaem

BISBAT DE SOLSONA

BISBAT DE VIC

COVA SANT IGNASI MANRESA

Jesuïtes Catalunya

IGUALADA CAPITAL DE LA CULTURA CATALANA 2022

FCACU

ÒMNIMUM

COSTERS DEL SEGRE

Pla de RAGES

OR

AIE

es muc

JM Catalunya

CONSELLERIA DE FONDS EUROPEUS I UNIVERSITAT I CULTURA

institut d'estudis balearics

CALAF GRUP

PORC DE PALOU

AIRA 700tòtic

OLIVA TORRAS

URCOTEX

SERTIC SA

Vila Vila

obres i serveis

DISTRIBUCIÓ DE GASOL

MAS

Amb l'ajut de:

Jordi Vilar Materials Bioconstructius · Farmàcia Planas · Gestoria Mas · Alapont · ACEC · Tèxtil Oliu · Òptica Jané · Remsa, SL Vidres Solsona · La Farga del Solsonès · Cardona Motors · Tallers Ballús · Koobin · Knauf · Constructora del Cardoner Excavacions Cots Codina · Constructora de Solsona · Fruits Taribó · Mengem Bages · Dasler, S. A · Farmàcia Òptica Casas Oli Migjorn · Espar Sala · perecuadrench / arquitectura · Picó Gràfics · Tegecom · Ganivets Pallarès · La Mare Cultural El Monegal · Hotel Sant Roc · Allotjaments rurals l'Era d'en Bella · Hotel Bremon · UrbiApartments · El Miracle Apartaments La Garriga de Castelladral · Ca la Rosita · Hotel Solsona Centre · Electrodomèstics Vilaseca · Conservatori Música Manresa ACEM · Antiga Casa Magí · Associació Joan Carles i Amat · Associació d'Amics de Vergós Guerrejat Associació Riubrogent · Associació Amics de Coaner · Amics de l'Orgue de St. Llorenç de Morunys

Productors:

Forn de Cabrianes · Cerveses La Pirata · Forn de pa Camps · Ca la Roseta · Forn Jorba · Celler Roc Falcon · Masia Tonicoll Casa Cavallera, Agroturisme i Agricultura ecològica · Restaurant El Cigronet · Xocolates Oro Vivo · Fleca de la Font · Pastoret Casa Dalmases · Xocolates Aynousé · Celler Collbaix · El Molí · Porc de Palou · Joviat · Oller del Mas · Aviram Maria · Cal Rosal Restaurant Molí de Boixeda · Parc de les Olors de Claret · Restaurant Casal de Castelltallat · Cafès Gener · Biolord Formatgeria Valette · Pastisseria Fidel · Oli Migjorn · Un pam de terra · Mel de Sant Guim · Comunitat boliviana d'Igualada Gebrat · Gelats i sorbets ecològics · Celler Grau i Grau · Restaurant Can Patoí · Selecte Wine Store · Celler El Miracle Formatgeria El Miracle · Restaurant El Miracle · Mel de Su · Comalats · Formatges Veciana · L'Antic Forn

Mitjans col·laboradors:

